

הנדון: מכרז לשירותי תרגום סימולטני במכללה לביטחון לאומי

כאיש מילואים של מב"ל (ראש מנהלת ביני"ל 2009-2011 ומאז מתרגם ומרצה לביני"ל במילואים),
ברצוני להתריע על אפשרות לפגיעה קשה ביכולתם של התלמידים הביני"ל להשתלב בלימודים.

תרגום סימולטני הוא מקצוע מורכב, הדורש ידע מעמיק ונרחב, כישורים שלוטשו במשך שנים, וכישרון ומיומנות וירטואוזיות. תרגום במכללה לביטחון לאומי מהווה אתגר ייחודי בשל מורכבות הנושאים ורוחב היריעה. אין מדובר רק בהיכרות עם מושגים צבאיים וביטחוניים, אלא הבנה מעמיקה בקשת של דיסציפלינות, מאומנות המערכה ותורת המערכות המורכבות ועד תורות כלכליות וסוגיות חברתיות.

המתורגמנים שעבדו בשנים האחרונות במב"ל וותיקים ומנוסים, מובילים בתחומם בישראל, ומהווים קהילה לומדת ומתפתחת בתוך עולם התוכן המיוחד של מב"ל זה יותר מעשור. מעבר לתחומי הלמידה הגנריים, מדובר בגיבוש "שפה" מב"לית ייחודית, ומושגי יסוד של מרצים שאין למצוא באף מילון.

לאחר מספר שנים של תרגום סימולטני מאת חברת "הקול ועכשיו", משהבי"ט פרסם מכרז חדש למתן שירותי תרגום סימולטני, בו זכתה חברה בשם "אולטקסט שירותי משרד מתקדמים".

פרויקט התלמידים הביני"ל במב"ל הינו בעל חשיבות לאומית, והוא ייחודי, רגיש, ומאתגר בהיבטים רבים. בליבת התשתית המאפשרת למידה מצויה היכולת לתרגם את כלל ההתרחשות לאנגלית. התרגום הסימולטני, המאפשר השתתפות מלאה ו"שקופה" בהרצאות ובדיונים, היה עד היום ברמה גבוהה והווה נדבך יסוד ותנאי יסוד להצלחת התכנית.

מכאן שנכון היה שמב"ל ומשרד הביטחון יעשו הכל על מנת לוודא העמדת המתורגמנים המקצועיים, המנוסים והכשירים ביותר למשימה. מכרזים נועדו לוודא שמוצרים או שירותים יבחרו בהליך הגון, שוויוני, ושקוף. אך לא יעלה על הדעת שמכרז בתחום כה רגיש ומורכב כתרגום סימולטני יזניח את ההיבטים המקצועיים, וינוהל כאילו מדובר בפריט טכני שייקנה מספק המציע את המחיר הנמוך.

לדעתי, נוסח המכרז לא נותן מענה לדרישות המורכבות של מב"ל ומאפשר העסקת חברות לא מתאימות שעלולות להיכשל במשימה. בפועל, נבחרה חברה שהציעה 1.2 שו פחות מהחברה המועסקת כיום, ללא שקלול כלשהו של מרכיבי איכות, וללא הערכת פוטנציאל ההצלחה אל מול פוטנציאל הנזק.

תנאי הסף מאפשרים להעסיק מי שמכנה עצמו "מתורגמן" גם אם אינו בוגר תכנית לתרגום סימולטני, אלא תואר כלשהו באנגלית. כמו כן, להערכת היגדרה הנוכחית במכרז, של שלוש שנות ניסיון בתרגום, אינה מהווה רף נכון למב"ל.

תנאי הסף אינם דורשים רקע כלשהו בתחומי ביטחון לאומי. ובהמשך נכתב כי היכרות עם מושגי צבא וביטחון מהווה "יתרון". נדרש היה לקבוע ניסיון עשיר בנושא ביטחון לאומי כתנאי יסוד. וגם במתכונת שבוצעה לא נלקח שום שיקול מעבר לבחירת ההצעה הזולה (לדברי האחראית למכרז במשהבי"ט עמה שוחחתי), כלומר לא ניתן שום "יתרון" בפועל.

העובדה שהמכרז לא כלל "משקולות" מקצועיות מעבר להצעת מחיר נמוכה מעידה על העדר התייחסות לחשיבות ולמורכבות הנושא. גם ניתן היה, ונכון היה, לקיים "פיילוט" בו יבחנו המתורגמנים הפוטנציאלים בבחינה מעשית, ולא נכון היה להגיע לרגע האמת לקוות שיהיה בסדר.

המכרז הסתפק בהעמדת ארבעה מתורגמנים שיתחלפו במהלך השנה. להערכתי נכון להגדיר קבוצה גדולה הרבה יותר של מתורגמנים כשירים ומאושרים על מנת לקיים רצף לאורך השנה. ישנם ימי שיא במב"ל הדורשים ארבעה מתורגמנים בו זמנית, אז לא יתכן שיהיו רק ארבעה מתורגמנים אופציונאליים בסך הכל.

השוק הישראלי מוצף "חאפרים" המתהדרים בתואר "מתורגמנים" וחברות המספקות "שירותי תרגום". ישנם אף כאלה המספקים שירותים למשרדי ממשלה ובתי משפט, מה שנותן להם אצטלה של מומחי תוכן ראויים, גם אם התוצר שיוצא תחת ידם נחות ומביש. לרוב אין ללקוח יכולת אמיתית להעריך את רמת התרגום, וכך לא מגיעים למשבר גלוי אך לפגיעה עמוקה וקשה בנושא התוכן המטופל.

אין לי היכרות כלשהי עם החברה הזוכה במכרז, כך שאין לראות בדבריי הטלת דופי בהתנהלותם או ביכולתם המקצועית, אלא בהצבעה על תופעה רחבה, וחשש שנובע ממפגש תדיר עם תופעה זו. מניסיוני בתחום זה בכלל ועם המורכבויות הייחודיות למב"ל בפרט, קיים לדעתי יסוד סביר לחשש שחברה חדשה לא תספק את המענה הנדרש – גם אם העמידה רשימה של ארבעה מתורגמנים טובים. לא כל שכן אם יתברר שאין הם הטובים בתחומם, ושאינם בעלי ניסיון עשיר במגוון מרכיבי הביטחון הלאומי. כאמור, גם אם מתורגמנים מוכשרים יחלו במלאכה, תהא זו צעידה של שנים לאחור מבחינת ניסיון מקצועי מצטבר.

בהכירי את עולם התוכן, אני מציע, במלוא הזהירות הראויה, לבחון האם החברה הזוכה אכן עומדת בתנאי הסף מבחינת היקף פעילות ומחזור שנתי בתחום התרגום הסימולטני, כפי שנוסח במפורש במכרז. יהא זה מביך ביותר לכולנו אם נגלה שהתרגום אינו עומד בסטנדרט הנדרש, ואז עוד יתברר כי נפלו פגמים בהליך המיון.

השאלה היא מה עושים כעת? ממליץ לכנס בדחיפות דיון בהשתתפות כל הנוגעים בדבר על מנת לבצע הערכת מצב וניתוח אפיקי פעולה. לטעמי לא מאוחר לשקול ולדון כיצד מוודאים שמב"ל משמר שירות ברמה גבוהה כנדרש וכראוי.

אם המכרז סגור ואין דרך חזרה, בכל מקרה על מב"ל כגוף המזמין לממש במלוא הרצינות את אחריותו לבחינה מדוקדקת של רמת התרגום, אותה ניתן לבצע ע"י אנשי מילואים.

זה אינו נושא שיגווע ויעלם מעצמו. ללא טיפול נכון, באם תתממש התחזית הפסימית אותה הצגתי, אנו צפויים למשבר חמור אל מול התלמידים הבינ"ל.

גילוי נאות – אני מכיר אישית את בעלת חברת "הקול ועכשיו" מעת שירותי במב"ל, ומתרגם מדי פעם דרכה, אולם לא בשום דרך שקשורה למב"ל. פעילותי במב"ל מבוצעת אך ורק במסגרת שירות מילואים. מכתב זה נכתב תוך לויאליות מלאה לארגון בו אני משרת, ומתוך דאגה עמוקה לפרויקט לאומי חשוב ויקר ללבי.

בברכה,

סא"ל (מיל.) ראובן בן שלום (רב"ש)